

1. Ce este liturgia?

Întrucât în limba noastră termenii sunt foarte asemănători, pentru a evita orice confuzie, se cuvine încă de la început să facem distincție între:

- LITURGIE, termen care în sens larg desemnează actele de cult public ale Bisericii și ale comunității, prezidate de un ministru sacru – diacon, preot, episcop, papa – pentru a spori viața de credință, prin rituri și prin rugăciuni. În sens strict, *Sacrosanctum Concilium* individualizează ca liturgie: Sfânta Liturghie, sacramentele, Cuvântul lui Dumnezeu, Breviarul (liturgia orelor, întrucât este celebrarea Cuvântului lui Dumnezeu prin Psalmi și lecturi), binecuvântările și tot ce are carte aprobată de Sfântul Scaun.

- Și LITURGHIE (Sfânta Liturghie), care este o parte din cult, din liturgie, dar partea predilectă.

1. Perspectiva teologică asupra liturgiei

Teologia liturgică s-a dezvoltat în jurul convingerii că suntem trupul mistic lui Cristos (*1Cor* 12, 27), iar El este Capul nostru. Doar prin Cristos și prin mijloacele puse la dispoziție de către Cristos Trupului său mistic, Biserica, suntem abilitați să îi putem aduce cult eficace Tatălui.

1.1 Sf. Augustin, în *Sermo* 272, explică: „Voi însă sunteți trupul și membrele lui Cristos. Dacă așadar sunteți trupul și membrele lui Cristos, misterul vostru la masa Domnului este deja stabilit. Îmbrățișați și acceptați misterul vostru. Și la ceea ce sunteți, să răspundeți: Amin.”

Rolul celui încorporat în Trupul mistic al lui Cristos prin Botez este deja stabilit: acela de a se uni cu Capul și împreună cu Capul și prin Cap, de a-i oferi Tatălui jertfă plăcută și curată.

1.2 Conciliul tridentin adaugă că jertfa de pe altarele inimii noastre este perfectată și purtată la Tatăl prin sacrificiul lui Cristos de pe altar.

1.3 Această teologie își va găsi însă expresia cea mai înaltă în enciclica papei Pius al XII-lea despre liturgie: *Mediator Dei et hominum* (20 Noiembrie 1947). Iată cum definește această enciclică liturgia:

Liturgia este cultul public pe care Răscumpărătorul nostru îl aduce Tatălui în calitate de cap al Bisericii, și e cultul pe care adunarea credincioșilor îl aduce Capului ei și, prin mijlocirea lui, Tatălui etern. Pe scurt, este cultul integral al trupului mistic al lui Cristos, adică al capului și membrilor.

Ce este așadar liturgia? OPERA LUI CRISTOS ÎN PRIMUL RÂND, și doar într-un al doilea moment și opera omului. Este cultul pe care însuși Cristos îl aduce Tatălui prin Duhul Sfânt, la care ne asociază și pe noi. Cultul omului este posibil, întrucât face parte din trupul mistic al lui Cristos. Dacă Isus nu s-ar fi jertfit Tatălui, noi nu am fi avut

ARHIEPISCOPIA ROMANO-CATOLICĂ BUCUREȘTI

ce oferi. Cristos asociază jertfele noastre jertfei sale, și astfel unite, le prezintă Tatălui. Așadar, noi aducem cult prin asociere la Misterul Pascal al lui Cristos, iar garanția autenticității cultului nostru o dă apartenența la trupul său mistic, Biserica.

De ce este important să înțelegem și să trăim (*mysterium vestrum accipitis. Ad id quod estis, Amen respondetis*) teologia? Ca să nu cădem într-o formă inefficientă de cult sau ca să nu ne limităm la forme de cult ineficace, individualiste. Nu e de ajuns să mă rog acasă sau fugitiv, câteva momente ÎN biserică, trebuie să mă rog CU Biserica. Trebuie să înțelegem că fără Cristos celebrat, care îi dăruiește viață și eficacitate, cultul nostru nu ar valora mai mult decât un manual de gramatică sau de ortografie și ortoepie: reguli frumoase, dar fără viață.

1.4 Constituția Conciliului Vatican II despre sfânta liturgie, *Sacrosanctum Concilium* (4 decembrie 1963) s-a inspirat din această enciclică a Papei Pius al XII-lea. La numărul 7 dă o definiție a liturgiei ca exercitare a preoției lui Isus, prin semne sensibile.

Alte considerații importante din *Sacrosanctum Concilium*:

- SC 2: Liturgia, în special prin jertfa divină a Euharistiei, actualizează opera răscumpărării noastre și îi ajută pe credincioși să arate și altora misterul lui Cristos și misterul Bisericii, **operă** divină și umană.

- SC 5: În Cristos, plinătatea Revelației, s-a realizat împăcarea noastră desăvârșită și ne-a fost dată plinătatea cultului divin.

- SC 7: În fiecare acțiune liturgică este prezent în mod real Cristos, în așa fel încât când unul botează, Cristos botează. Când se celebrează Liturgia, e Cristos însuși cel care perpetuează jertfa sa prin mâinile preotului. Papa Paul al VI-lea, reluând această temă în enciclica sa, *Mysterium fidei* (3 septembrie 1965), subliniază că se spune prezență reală a lui Cristos în Euharistie prin excelență, nu prin excluziune, așadar există și alte prezențe reale ale lui Cristos: în Cuvântul său, în celelalte sacramente și în rugăciunea liturgică.

Concluzia numărului: orice celebrare liturgică, întrucât este opera lui Cristos-Preotul și a trupului său, care este Biserica, este acțiune sacră prin excelență, a cărei eficacitate nu o poate atinge cu același titlu și în același grad nici o altă acțiune a Bisericii.

- SC 10: Liturgia este *culmen et fons*, adică forma cea mai înaltă de a-i aduce cult lui Dumnezeu și izvorul din care Biserica își trage toată puterea.

- SC 26: Acțiunile liturgice nu sunt acțiuni private, ci sunt celebrări ale Bisericii, care este „sacramentul unității”, adică poporul sfânt adunat și organizat sub călăuzirea episcopilor. Așadar, nu poate fi numită acțiune liturgică cultul în nume propriu și fără discernerea și aprobarea din partea autorității competente.

- SC 11, 19, 21, 34, 48: pentru o participare nu doar licită, ci și conștientă, lucidă și fructuoasă, păstorii sufletești să se îngrijească de formarea liturgică a credincioșilor, pentru ca aceștia din urmă să nu asiste ca străini sau spectatori muți la acest mister al

ARHIEPISCOPIA ROMANO-CATOLICĂ BUCUREȘTI

credinței, ci înțelegându-l bine, cu ajutorul rugăciunilor și al celebrărilor care strălucesc printr-o nobilă simplitate, clare în scurtimea lor, fără repetiții inutile (așadar, celebrări fidele spiritului și tradiției romane), să participe la acțiunea sacră în mod conștient, cu pietate și activ.

2. Liturgia și exercițiile de pietate populară, devoțiunile

Deși liturgia este culmea spre care tinde acțiunea Bisericii și izvorul din care emană toată puterea ei (SC 10), ea nu epuizează toată viața de credință a Bisericii (SC 9). Pe lângă liturgie (Sfânta Liturghie, sacramentele, Cuvântul lui Dumnezeu, Breviarul, binecuvântările), care este forma cea mai înaltă de a-i aduce cult lui Dumnezeu, mai sunt și devoțiunile și pietatea populară (Rozariul, Calea Crucii, Îngerul Domnului, etc.), rugăciunile personale sau grupuri de rugăciune și alte forme prin care poporul creștin își arată și crește în viața de credință (procesțiuni, pelerinaje). Deși sunt de o bogăție și de o importanță incontestabilă pentru viața Bisericii, ele nu pot egala în eficacitate liturgia: „orice celebrare liturgică, întrucât este opera lui Cristos-Preotul și a trupului său, care este Biserica, este acțiune sacră prin excelență, a cărei eficacitate nu o poate atinge cu același titlu și în același grad nici o altă acțiune a Bisericii” (SC 7). La ele se referă numărul 7 când vorbește despre „altă acțiune a Bisericii”. Aceasta nu înseamnă că sunt lipsite de orice valoare, dimpotrivă, ele, apelând la sensibilitatea locului și culturii, predispun inima la liturgie.

Așadar, devoțiunile și pietatea populară trebuie să conducă la liturgie, nu să o substituie. În plus, trebuie să existe o distincție foarte clară între liturgie și pietate populară, devoțiune. De ce? Răspunsul ni-l dă nr. 13 din Directoriul pentru pietatea populară și liturgie (Congregația pentru Cultul Divin și Disciplina Sacramentelor, 2002): pentru că rup unitatea de limbaj, ritm și conținut teologic al liturgiei. Pentru a evita orice confuzie și pentru a păstra puritatea liturgiei, este așadar de evitat orice imixtiune între celebrarea liturgiei și devoțiunea populară. De exemplu, e corect ca devoțiunile la sfinți, prohodul să înceapă după semnul sfintei cruci de la sfârșitul Sf. Liturghii; Rozariul cu Angelus înainte de Sf. Liturghie.

O considerație finală *inter nos*, ca reversul medaliei: dacă cei pe care îi păstorum trebuie ajutați să înțeleagă că este necesar să păstreze coerența, claritatea și puritatea liturgiei, și noi, ca preoți, trebuie să înțelegem că nu este necesar să pietizăm popular liturgia și mai ales Liturghia. Cei care au scris cărțile au fost destul de competenți. Să celebrăm doar ce și cum scrie în carte sau cum scrie în ritualuri, fără a adăuga nimic sub pretextul *maiore solemnitate*, sau că așa se face în altă parte.

Concluzie: După cum sublinia foarte bine Papa Benedict al XVI-lea (Opera omnia, volumul XI despre liturgie, 556),

ARHIEPISCOPIA ROMANO-CATOLICĂ BUCUREȘTI

Dumnezeu acționează în liturgie prin Cristos și noi putem să acționăm doar prin El și cu El. De unii singuri, nu ne putem construi calea către Dumnezeu. Acest drum ni se deschide doar dacă Dumnezeu însuși devine calea... Măreția liturgiei derivă din ceea ce este în ea însăși, nu din ceea ce facem noi cu ea... Liturgia nu este o expresie a gândirii și a modului de a fi al unei comunități, care în orice caz este incert și schimbător. Ea este revelație primită în credință și rugăciune și tocmai de aceea e de competența Bisericii, care este depozitara Revelației și legată prin credință de Domnul.

Angajare și reflecție:

- Știu care este diferența dintre liturgie și Liturghie?
- Îmi dau seama că doar prin Cristos și prin mijloacele puse la dispoziție de către Cristos Trupului său mistic, Biserica, pot să îi aduc cult eficace Tatălui?